

PROJEKT SONIA: ELEKTRONICKÁ IDENTITA PRO 5 MILIONŮ ČECHŮ

Představte si, že z pohodlí svého domova za pomoci svých přihlašovacích údajů do internetového bankovníctví zjistíte, kolik vám zbývá „řidičských bodů“, zaplatíte poplatek za psa, vyřídíte smlouvu o dodávce plynu či elektřiny, nebo se pojištíte. Vše jednoduše a bez čekání, bez nutnosti skenovat a zasílat kopie dokladů či jinak dodatečně potvrzovat svou totožnost. Takovou vizi přináší projekt SONIA.

Důvěryhodná elektronická identita je dnes nezbytnou podmínkou přístupu ke službám státu i provádění důležitých transakcí se soukromými subjekty. Evropská unie na tuto dlouho pociťovanou potřebu reagovala nařízením eIDAS, stát pak přijetím zákona č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci, a vybudováním Národního bodu pro identifikaci a autentizaci (NIA). Občanům stát zároveň vydává občanské průkazy použitelné jako prostředek elektronické identifikace.

Řada občanů však nevyužívá možnost aktivovat svůj občanský průkaz pro elektronickou identifikaci a cesta občanských průkazů jako prostředků elektronické identifikace k většímu rozšíření tak bude ještě dlouhá. Současně lze aktivovaný elektronický občanský průkaz využít pouze pro identifikaci ve vztahu ke službám orgánů veřejné moci a těch, kteří ověřují totožnost na základě zákonné povinnosti. Kvůli tomuto omezení, vyplývajícímu z § 2 zákona o elektronické identifikaci, tak zůstává důvěryhodná a univerzální elektronická identita pro většinu soukromého sektoru nedostupná.

Právě na potřeby široce dostupného prostředku pro elektronickou identifikaci, využitelného pro stát i soukromý sektor, reaguje projekt SONIA. S ohledem na přísnou regulaci v oblasti platebních služeb i na prostou potřebu řídit vlastní rizika a předcházet podvodům banky již nyní ověřují velmi důsledně totožnost svých klientů při každé elektronické transakci. Pro tyto účely mají banky vybudovány robustní systémy elektronické identifikace, zpravidla založené na dvoufaktorovém ověření totožnosti. Možnost přístupu do elektronického bankovníctví pomocí těchto vysoce důvěryhodných prostředků elektronické identifikace má přitom v České republice více než 5,5 milionu klientů. Po vzoru zahraničních příkladů se Česká bankovní asociace rozhodla tento obrovský potenciál robustní a důvěryhodné identity společným úsilím zpřístupnit veřejnému i soukromému sektoru. Smyslem projektu SONIA proto není konkurovat NIA, vybudované státem, ale zpřístupnit v ní prostředky elektronické identifikace klientů bank a vedle NIA vybudovat systém pro zpřístupnění bankovní identity soukromému sektoru – takový systém již úspěšně funguje například ve Švédsku.

Prakticky si lze představit umístění tohoto řešení na Portálu občana. Po spuštění projektu SONIA a napojení bank do

NIA zde vedle stávajících možností přibude také možnost přihlásit se pomocí bankovní identity spolu s možností zvolit si konkrétní zapojenou banku. Po zvolení konkrétní banky bude uživatel přepojen na její webové stránky, kde se přihlásí stejným způsobem, jako by se přihlašoval do internetového bankovníctví. Po přihlášení bude uživatel vyzván, aby odsouhlasil předání své identifikace a dalších požadovaných údajů Portálu občana a potvrdil jej stejně jako jinou transakci (např. pomocí autorizačního kódu zasláného přes SMS nebo pomocí aplikace ve svém mobilním telefonu). Po tomto potvrzení bude uživatel přepojen zpět do Portálu občana, kde bude moci využít jeho služby.

Cesta k takovému cíli však není bez překážek – nezbytnou podmínkou je úprava současné legislativy. V cestě stojí v první řadě zákon o bankách, který bankám nedává jednoznačné dovolení, aby v rámci své bankovní licence poskytovaly služby elektronické identifikace. Tento stav je třeba napravit úpravou tohoto zákona. Změny jsou však nezbytné také v dalších předpisech.

Současná podoba NIA totiž neumožňuje bankám zapojení s ohledem na jejich povinnosti v oblasti řízení rizik. Jakkoli je NIA potenciálně přístupná jen omezenému okruhu subjektů ze soukromého sektoru, přesto poskytování identity takovým subjektům představuje pro banky riziko, které v NIA nelze efektivně řídit – využití bankovní identity přes NIA nelze podmiňovat uzavřením smlouvy, okruh transakcí nelze omezit. Z toho důvodu je před zapojením bank do NIA a zpřístupněním bankovní identity orgánům veřejné moci nezbytné legislativně ošetřit omezení spojená s využitím bankovní identity ostatními subjekty.

S projektem SONIA je také spojeno dlouho opomíjené téma přístupu bank do základních registrů, po kterém volá Finanční analytický úřad jako dozorový orgán v oblasti předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Legislativně je tento přístup ošetřen pro pojišťovny, banky však dosud zůstaly opomenuty. Cílem projektu je tuto situaci napravit a zajistit bankám bezpečný a technicky robustní přístup do základních registrů, aby mohly efektivněji plnit své úkoly v oblasti AML/CFT.

Tyto potřebné legislativní změny zpracovává pracovní tým České bankovní asociace spolu s externími poradci a předkládá je příslušným orgánům k projednání, aby podmínky pro vznik SONIA a zpřístupnění bankovní iden-

tity byly vytvořeny co nejdříve. Cíl všech členů projektového týmu je přitom stejný – zpřístupnit prostředky důvěryhodné elektronické identifikace vůči státu i soukromému sektoru 5 milionům Čechů. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že bankovní identita je od počátku zamýšlena jako bezplatná pro klienty i pro stát. Její využití bude pro klienty dobrovolné, žádná jejich data nebudou sdílána bez jejich výslovného dovození.

Projekt SONIA však nepřinese benefity jen občanům. Pro stát znamená bankovní identita potenciál 5 milionů uživatelů jeho elektronických služeb, který nepochybně zvýší smysluplnost a motivaci k veškerým investicím do e-governmentu. Spolu se zákonem o právu na digitální službu tak v dlouhodobém horizontu povede k výraznému rozšíření portfolia online služeb státu. Pro soukromý sektor pak projekt přinese způsob, jak důvěryhodně ověřovat totožnost zákazníků online tam, kde to dříve nebylo možné. Tím se otevře cesta pro elektronizaci řady transakcí, které jsme dosud zpravidla nuceni provádět osobně na pobočce příslušného subjektu – ať už jde o otevření účtu v jiné bance, sjednání pojištění či uzavření smlouvy na dodávku energií.

Všechny tyto přínosy projektu SONIA z něj činí skvělou ukázkou, jaké benefity může přinášet spolupráce soukromého a veřejného sektoru. Pro jeho uskutečnění je však nezbytná úzká koordinace bank a dotčených státních orgánů nad podobou potřebné legislativy i následným technickým řešením napojení bank do NIA a základních registrů. Nezbyvá tedy než doufat, že všem zúčastněným stranám se podaří co nejdříve najít shodu nad všemi potřebnými aspekty, aby se projekt mohl stát skutečností a „nést své ovoce“ v co nejkratší době.

JUDr. Josef Donát, LL.M.,
ROWAN LEGAL,
advokátní kancelář s.r.o.

ROWAN
LEGAL